

До 300-річчя
від дня народження
Григорія Савича
СКОВОРОДИ

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за результатами XVIII Міжнародної
науково-практичної конференції
(12–13 травня 2022 р., м. Харків)**

Харків 2022

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за результатами XVIII Міжнародної
науково-практичної конференції,
присвяченої 300-річчю Г. С. Сковороди
(12–13 травня 2022 р., м. Харків)

Харків
2022

УДК [37:001]«20»

Затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 24.06.2022 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць за результатами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю Г. С. Сковороди (12–13 травня 2022 р., м. Харків). — Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. — 277 с.

Мови видання: українська, англійська, білоруська, вірменська, грузинська, російська.

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень вчених – докторантів, викладачів, учителів, вихователів, аспірантів – учасників XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 12–13 травня 2022 р.) з України, Вірменії, Грузії, Китайської Народної Республіки, Польщі.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Бойчук Юрій – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Бережна Світлана – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Гаврілова Людмила – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Україна)

Каралідзе Джемал – кандидат історичних наук, асоційований професор, завідувач кафедри історії, археології та етнології Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Карапетян Володимир – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Криштоф Світлана – заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Рамазашвілі Соломон – доктор освітніх наук, заступник канцлера Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Соколова Алла – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Тамарашвілі Тамар – доктор історичних наук, асоційований професор, професор департаменту соціальних наук, бізнесу та права, декан факультету соціальних наук, бізнесу та права Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Фомін Володимир – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя, в.о. декана факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Шиошвілі Ірма – доктор філософських наук, професор, ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Шукашвілі Ія – головний спеціаліст Бюро міжнародних відносин Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Юр'єва Катерина – заступник голови організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Янкович Олександра – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської Вищої Школи (Бидгощ, Польща); завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

ЗМІСТ

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ

ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 7

Чайковська Г. Нові технології в освіті для сталого розвитку 8

Яремівич М. Формування громадянської солідарності у студентської молоді – один із напрямків консолідації європейського та українського освітніх просторі 11

Передерій О. Умови прискорення трансформації правової культури населення України в аспекті європейської інтеграції 14

Го Іцзян. Інтеграція системи підготовки музично-педагогічних кадрів КНР до міжнародного освітнього простору 17

Ушмарова В., Ван Цзивень. Кроскультурний аналіз проблеми музичної обдарованості в українських і китайських дослідженнях 21

Янкович О. Методи наукових досліджень у педагогіці та медсестринстві в республіці Польща. . . 25

Жворонков М. Національний освітній процес мистецтва ілюзіонізм як невід’ємна складова інтеграційного симбіозу європейського освітнього простору 28

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 31

Ємельяненко Г., Абизова Л. Евристичний потенціал філософії освіти в сучасних педагогічних дослідженнях 32

Пільков К. Дихотомія «факт – цінність» як методологічний критерій у юридичній науці 35

Сурнін М. Застосування філософського аналізу культурологічних явищ для порівняння їх семантичного змісту 39

Трубавіна І. Теоретико-методологічні основи сучасного науково-педагогічного дослідження 41

СИСТЕМА ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ 44

Буднік С. Зміни клімату й виклики до перебудови гідрометеорологічної мережі. 45

Максименко І., Прокопук М., Зуб Л. Біоіндикація радіоактивного забруднення водою зони відчуження ЧАЕС методом аналізу пилку макрофітів. 47

Прилуцький С. Новітні прикладні методи досліджень в експериментальній генетиці 52

Степанюк А., Негоденко А. Загальні методи наукового пізнання як основа системи природничо-наукових методів дослідження. 54

Чалаташвілі О. Виготовлення спиртової настоянки квітів шафрану: дослідження оптимальних умов. 57

СИСТЕМА МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУСПІЛЬНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ, ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ 60

Аладашвілі М., Тамарашвілі Т. Маршрути культурного туризму Ради Європи та Грузія 61

Basilashvili N. Comparative analysis of "soft power" and "common ground" theories 70

Voichuk V., Yefremova N. Methods for investigating the phenomenon of pessimism as a personal factor of communicative interaction 75

Боришполь Г. Ребрендинг архетипу України – соціокультурний феномен початку XXI ст. 77

Будякова О. Біоекономіка: міждисциплінарний характер досліджень 80

Бурдіашвілі М. Розвиток культури й освіти Кварельського району в 1930–1940-х роках 83

Ванда І. Бази даних у дидактичному і дослідницькому інструментарії суспільної географії макрорегіонів світу 87

Гіоргадзе Н. Артур Лайст і Грузія 91

<i>Кебадзе М., Сабанадзе О., Чохелішвілі Л.</i> Галузь історії та її розвиток у Телавському державному університеті	94
<i>Кочлошвілі Н.</i> Генезис і структура грузинської малої прози	95
<i>Мартиненко І., Королевська Т., Юр'єва К.</i> Пісні війни: естафета крізь століття	97
<i>Рамазашвілі С.</i> Бізнес-ідея і бізнес-планування	104
<i>Khalvashi R.</i> The Great Paschal Cycle with Commentaries and Order by Tbel Abuseridze	108
<i>Церцвадзе М.</i> Навчання іноземних магістрантів-філологів жанрів наукового мовлення	110
<i>Цигнадзе Ш.</i> Синонімічне поле із семантикою горя (За словниками грузинських та англійських синонімів)	111
<i>Шленьова М.</i> Особливості національного думскролінгу: як мінімізувати негативний вплив на навчання	113
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ.	115
<i>Amiraghyan M.</i> Pedagogical ways of forming senior preschooler's linguistic abilities	116
<i>Багатрішвілі Н.</i> Навчання, орієнтоване на учня	120
<i>Басіладзе Н. В. О.</i> Сухомлинський про кохання, шлюб та сім'ю	127
<i>Беземчук Л., Дарда Д.</i> Педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	135
<i>Бобирєва О.</i> Організаційно-методичні аспекти формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на основі формування фахових цінностей	138
<i>Ван Пань, Юр'єва К.</i> Провідні підходи до визначення суті особистісно-професійного розвитку вчителя музики в КНР	142
<i>Васильєва О.</i> Реалізації методів формування навичок естрадного вокалу у майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі підготовки творів вокальної програми	147
<i>Гаєриш І., Михайленко А.</i> Моніторинг освітнього процесу	151
<i>Груць Г.</i> До проблеми обґрунтування актуальності науково-педагогічного дослідження	153
<i>Козачок Є.</i> Співпраця закладу дошкільної освіти з сім'ями вихованців у процесі народознавчої роботи	157
<i>Коширова К., Рудічєва Н.</i> Використання елементів арттерапії у розвитку емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку	160
<i>Кузьмічова В.</i> Деякі аспекти вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва в класі постановки голосу.	162
<i>Лапшина І.</i> Роль сім'ї у становленні особистості дитини з обмеженими можливостями здоров'я.	164
<i>Левчик І., Мазур О.</i> Військове вторгнення в Україну-2022 як додатковий параметр середовища формування моделі інтегрованого навчання	168
<i>Лі Ябінь, Юр'єва К.</i> Методологія визначення структури професійно-педагогічної компетентності вчителя малювання в Китаї.	172
<i>Лінь Ваньї.</i> Формування міжкультурної компетентності здобувачів-іноземців у процесі вокальної підготовки як наукова проблема	177
<i>Лозицький Д., Ічанська Н.</i> Формування ключових компетентностей у студентів шляхом розв'язування прикладних задач	181
<i>Лю Хуань.</i> Самореалізація майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі інтерпретації вокальних творів	185
<i>Лю Чженьянь.</i> Хоровий спів як чинник виховання особистості в КНР.	188
<i>Мамчур О.</i> Методичні підходи до викладання суспільної географії макрорегіонів світу в закладах вищої освіти: сучасні завдання і виклики.	191
<i>Манучарян С., Налбандян Т.</i> Особливості розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників	194

Мікеладзе Т. Особливості наративного дослідження	198
Мкртічян О. Впровадження технології формування творчого потенціалу в майбутніх вихователів в освітньому процесі ЗВО	202
Овсепян С., Кіракосян Л. Ефективність занять шахами в дитячому садку	206
Остапенко А. Філософські витоки критичного мислення	210
Рудічєва Н. Особливості формування аксіологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку	212
Сеньовська Н., Нестайко І. Застосування та аналіз вебінарів як форми організації навчання	214
Середа М., Ічанська Н. Особливості дистанційного навчання під час вивчення математики	216
Tavdgiridze L., Sherozia N., Doborjginidze D. Creative thinking – one of the challenges of the education system	218
Ткаченко М. Формування сценарно-режисерських навичок як компонент професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	225
У Юе. Методи підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до поліхудожнього виховання учнів в умовах інтегрованого навчання	229
Khoderyan B., Harutyunyan A. The study of wood elasticity as a factor in the development of technical knowledge of students	231
Чжан Хао. Методологія діагностики розвитку музичальності дітей дошкільного віку в Україні та КНР	236
Чжао Бейбей. Образотворча діяльність школярів України та КНР у позаурочний час	241
Чжоу Тінтін. Питання організації методичної роботи з музичного розвитку дітей	244
Шурпик О., Ічанська Н. Інформаційні технології у навчанні вищої математики	246
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ	249
Карапетян В., Кіракосян Л., Оганесян Ш. Методи самопізнання у старшому дошкільному віці	250
Конева К., Малихіна О. Особливості вивчення міжособистісних взаємин молодших дошкільників з однолітками	254
Концева О., Серга Т. Психологічний зміст феномену задоволеності шлюбом	256
Лапенко Я., Серга Т. Психолого-педагогічні методи корекції емоційно-вольової сфери дітей з затримкою психічного розвитку	260
Лубенець Ю., Серга Т. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку в умовах перебування на прифронтових територіях	263
Малихіна О. Фасилітативний підхід у діяльності вихователя: актуальні проблеми дослідження	265
Хачатрян Н., Карапетян В. Сутність психологічної сумісності: аналіз основних понять	267
Цуркан І., Серга Т. Психодіагностичний інструментарій дослідження кар'єрних орієнтацій студентів закладів вищої освіти	271
Шишова О. Невербальні засоби взаємодії волонтера з клієнтами	273

Чайковська Г.

*доцент, кандидат біологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна*

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Якісна освіта є основою реалізації Порядку денного ООН зі сталого розвитку на період до 2030 року. Вона є ключем до майбутньої якості людського життя та сталості світу.

З точки зору сталого розвитку, освітні реформи, які відбуваються в нашій країні, мають великий потенціал, однак вимагають швидкої відмови від традиційних неефективних способів освітньої діяльності та включення нових технологій реалізації потенціалу технологічної трансформації. Відповідно, освіта для сталого розвитку (далі ОСР) потребує нових педагогічних моделей та створення інноваційного розвивального середовища для формування «навичок XXI століття» або трансверсальних компетентностей [2, с. 93].

У сучасному світі зростає потреба критично аналізувати великий потік інформації, взаємодіяти із засобами масової інформації, залучати нові моделі спілкування, використовувати різноманітні форми співпраці задля досягнення сталості. Взаємозв'язок цих навичок є очевидним: комунікативні вміння є вирішальним аспектом співпраці, а критичне мислення необхідне для ефективного спілкування тощо. Саме тому рамка ключових компетентностей для сталого розвитку включає системне мислення, прогностичну і правову компетентності, критичне мислення, компетентності колективної роботи, самосвідомості, комплексного вирішення проблем тощо.

Зазначимо, що ОСР в Україні досі не набула концептуального характеру, не сформувалася як самостійний напрям. Крім цього, відсутня державна стратегія ОСР, повільними темпами здійснюється її інтеграція у формальну освіту [1, с. 51]. Тому в наш час з'явилося чимало альтернативних онлайн-проектів (вебінари, форуми, лекції, семінари, ігрові технології тощо), які підсилюють значення ОСР в українському просторі. Кількість здобувачів освіти, які проходять онлайн-курси щороку зростає. Відповідно, нові технології в ОСР ми розглядаємо, насамперед, в контексті формального та неформального онлайн-навчання.

Під новими технологіями ОСР розуміємо не інструменти чи системи передачі знань, а набір ресурсів і можливостей, які дозволяють переосмислити цілі сталого розвитку на сучасному етапі суспільних відносин, визначити завдання та шляхи їх досягнення на глобальному та індивідуальному рівнях.

Нові технології дозволяють персоналізувати процес ОСР. Однією з інновацій в цьому напрямку є «адаптивне навчання» як дидактична система набуття компетентностей, що враховує індивідуальні особливості здобувачів освіти та дає їм можливість вибудовувати власну освітню траєкторію. Адаптивне навчання – це, по суті, цифрове тьюторство, яке зважає на потреби кожного студента і забезпечує індивідуальну підтримку викладача, особливо у великих групах.

Нові технології в ОСР вимагають переосмислення змісту освітньої діяльності та її переорієнтації на практико-орієнтоване навчання. Модель традиційного навчання «навчайся зараз, використовуй пізніше» не дає бажаних результатів. Тому необхідно «навчатися вчасно»: доступ до інформації та формування вмінь і навичок для конкретних потреб у конкретних ситуаціях. Використовувати знання важливо там, де ці освітні ресурси є безпосередньо актуальними та корисними.

Зазначимо, що нові онлайн-технології дозволяють креативити у візуальному та віртуальному просторі, що складно зробити в аудиторіях. Тут навчальне середовище розширюється як у просторі, так і в часі, а віртуалізація та доповнена реальність робить навчання цікавим та доступним всюди: вдома, на роботі, в музеї, кав'ярні, парку чи вулиці міста [3, с. 4].

Нові технології в ОСР це не лише інструменти чи «системи передачі» освітнього контенту про сталий розвиток. Вони є засобом фундаментальної зміни місця і часу навчання, методів та змісту навчання, мотивації до навчання. Таке освітнє середовище створює можливості для інновацій та використання технологій для диверсифікації освітньої траєкторії.

Важлива роль у використанні нових технологій в ОСР належить педагогу. Від його вміння адаптувати нові технології до сучасних реалій залежить ефективність ОСР. Традиційне лекційне викладання, що характеризується декламацією, запам'ятовуванням і виконанням завдань, поступово перейшло до більш прогресивних форм та методів надання освітніх послуг: діалогічне навчання, проєктна діяльність, дослідницька робота тощо. Інформаційно-комунікаційні технології, е-дистанційні технології навчання, прогресивні психолого-педагогічні методи, на яких базуються системи відкритої освіти, забезпечують необхідні науково-методичні умови створення ефективної системи ОСР на сучасному етапі її розвитку.

Зазначимо, що практичний досвід педагога є незамінним ресурсом у визначенні траєкторії освітнього процесу, мотивації та заохочення здобувачів освіти до дії та вирішальним фактором формування їх поведінкових стратегій. Слід пам'ятати, що жодні автоматизовані нові технології не можуть замінити вчителя і не потрібно намагатися це

робити. Важливо, насамперед, вдосконалювати підготовку майбутніх учителів шляхом формування у них критичного мислення, творчості, комунікативності та здатності до співпраці [2, с. 96].

Нові технології в ОСР також пропонують сучасні можливості для управління освітнім процесом, а саме: практичні та швидкі канали комунікації закладу освіти та громадськості, залучення ширшої аудиторії до обговорення цілей та пріоритетів в контексті сталого розвитку, залучення до активного партнерства у реалізації освітніх цілей задля сталого розвитку.

Вважаємо, що нові технології в ОСР здатні підвищити якість майбутнього життя, однак вони можуть стати новим викликом для суспільства. Людство відчуло потенційні переваги штучного інтелекту у зберіганні знань та процедурній діяльності, проте необхідно встановити його межі. Місце людини в освітньому процесі, з точки зору гнучкості та творчості, ціннісної та емоційної складових має залишатися ключовим. Тому нам потрібен новий гуманістичний дух, адаптований до технологічного світу, щоб ці нові можливості діяли в більш широких рамках людського інтелекту, людських цілей, а також людських норм та цінностей.

Список використаних джерел

1. Чайковська Г. Б. Освіта для сталого розвитку в сучасній початковій школі: умови впровадження. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць*. Херсон: Херсонська академія неперервної освіти, 2021. Вип. 47. С. 50–57.
2. Burbules N. C., Fan G., Repp P. Five trends of education and technology in a sustainable future. *Geography and Sustainability*. 2020. № 1. P. 93–97.
3. Sung A., Leong K., Cunningham S. Emerging Technologies in Education for Sustainable Development. *Partnerships for the Goals Deal* / Eds. Filho W., Azul A. M., Brandli L., Özuyar P. G., Wall T. Cham : Springer International Publishing, 2020. P. 1–13.